

Український письменник-романтик, просвітитель, “четвертий з «Руської трійці»”, духовний батько та борець за мову - 10 цікавих фактів з життя та творчості Миколи Устияновича.

Маркіян Шашкевич присвятив йому вірш «Побратимові», а Іван Франко у некролозі назвав його «будителем народного духу». Його слова: «Краще раз злетіти соколом у небо, аніж вічно жити в ярмі», — є епіграфом до багатьох патріотичних творів і сьогодні, а також стали життєвим кредом В'ячеслава Чорновола. Йдеться про Миколу Устияновича, якого найчастіше визначають просто як українського письменника і священника.

1. У 1836 р. М. Устиянович написав свій перший вірш "Сльоза на гробі М. Гарасевича" про українського історика, редактора, церковного діяча та одного із перших представників українського національного відродження на Галичині. Ця поезія завдяки її народній мові була схвально оцінена семінаристами і допомогла зближенню з М. Шашкевичем.
2. Під своїми творами він доволі часто підписувався як : Николай з Николаєва, Наум, Дротарь, Н. з Н., Н. У., Ъ.
3. Центральною подією “Собору руських вчених” у 1848 році стала саме програмна промова Миколи Устияновича, в якій він виступив за єдність Галичини і Наддніпрянщини. Безперечно, ця промова зробила великий внесок у становлення національної самосвідомості галичан.
4. М. Устиянович одним із перших у літературі Галичини створив яскраві жіночі образи, хоч на цю тему і не так багато досліджень.

Наприклад, у повісті “Месьť верховинця” жіночими образами є Молана, її матір Кожаниха і мати Продана Наливайчиха – і всі вони наділені

романтичними рисами. Найвиразнішим із них є образ Молани. Вразлива душа цього «дівчати чудної уроди» розкривається через видіння, сні, молитви і ворожіння. Ці містичні інгредієнти відіграють у творі важливу поетикальну роль і водночас є вираженням релігійного світосприйняття Молани. Сні і видіння Молани віщують нещастя. Водночас вони є віддзеркаленням внутрішнього стану дівчини, її душевних переживань, розкривають ту романтичну «тіньову сторону душі».

У повісті “Страсний четвер” уперше в українській літературі змальовано романтичний образ опришка Алексея Добоша із деякими рисами Олекси Довбуша. Цей опришок викрав молоду дівчину Зіню – прийомну доньку сільського крайника (посадника) Івана Задільського. Образ Зіні, як і Молани, оповитий романтичним ореолом. Усе в цій дівчині, починаючи від таємниці її походження, загадкове й екзотичне. Вона наділена дивною, незвичною у цих краях вродою, вольовою натурою і небувалою сміливістю. У романтичній тузі за коханим Зіня не помічала небезпеки, не здогадувалася, що її обранець – розбійник. Симпатії автора на боці Зіні.

В основі оповідання “Допуст Божий” спогади М. Устияновича з дитячих літ про свою лагідну матір та злу сварливу сусідку. Тут увага зосереджується на поведінці головної героїні твору, вбогої вдовиці Євки Харчишиної, яка через свою темноту і релігійне невігластво озлоблена на цілий світ і при кожній нагоді люто проклинала сусідів і власних дітей. Протилежністю Харчихи є її найближча сусідка Лесиха, яка оберігала своїх дітей від Євчиних прокльонів і намагалася відучити її від лихих звичок. Устами богобоязливої Лесихи письменник виголосив християнські сентенції, спрямовані проти лихослів’я. Чимало уваги у творі приділено питанню виховання дітей та призначенню матері.

Герої прозових творів М. Устияновича дають уявлення про характерний для літератури Галичини середини XIX ст. тип дівчини і жінки. Це або ідеалізовані образи (Молана, Зіня, Марія Задільська, Лесиха), або категорично негативні персонажі (Гафа Зубаня, Євка Харчишина).

Усе це, безперечно, підготувало підґрунтя до створення нової образної системи, цілком нових жіночих типів, які згодом яскраво виявили себе у творчості Івана Франка, Ольги Кобилянської та інших українських письменників.

5. М. Устиянович довго жив серед цієї бойків, тож тематика цієї самобутньої етнічної групи не могла не відбитись на його творчості. Наприклад у творі “Мість верховинця” дія відбувалася на Бойківщині

серед розкішних карпатських краєвидів, а головна героїня Молана, для того щоб позбутися містичних снів вдається до одного з бойківських народних методів : лягаючи спати, зав'язує очі хусткою, п'є натщесерце воду, в якій намочена земля з кладовища. У «Месті верховинця» М. Устиянович звернув увагу на низку специфічних рис суспільного життя, звичаєвості бойків. Письменник підкреслив їх цю щирість, доброту, готовність допомогти знедоленим, наголосив на співчутті та повазі горян до вдів. Головним чинником у співчутливому ставленні громади до вдовиці дослідники побуту бойків схильні вважати християнську мораль.

6. Микола Устиянович прожив майже 30 років у селищі Славське, фактично присвятивши весь цей час людям, ставши найкращим товаришем для місцевої громади, адже там він був священиком, радником та лікарем для славчан.

7. Найближчі друзі називали отця «Соловейком», бо ж саме він є автором «Верховино, світку ти наш» та «Гей, браття опришки» — віршів, що стали народними піснями.

8. У своїй літературній творчості Микола Устиянович доволі часто звертався до Княжої доби, коли українці мали свою державу. Він возвеличував Київську Русь, подвиги князів, намагався пробудити в галичан національні почуття («Аби ожила руськая дитина, Аби зацвіла руськая родина!«).

В кінці 50-х – у середині 60-х років М. Устиянович створив низку поезій на історичну тематику (12 «исторических дум» – так письменник визначив жанр своїх віршів). Здебільшого вони були написані на основі давніх літописів – «Повісті временних літ» і «Галицько-Волинського літопису». Події, зображені в цьому циклі, охоплюють час від заснування Києва («Київ») до початку монголо-татарської навали («Стичка на Половецькім полі»). Із давньоруської історії М. Устиянович ретельно вибирав факти і приклади, що, на його думку, могли бути повчальними для сучасників і гідними наслідування. В історичних поезіях М. Устияновича домінує прагнення відновити історичну пам'ять і відтворити широку картину життя наших давніх предків.

9. М. Устиянович останні двадцять років життя поступово згасав як письменник. На зміну поетичній, часто пісенній мові, яку Устиянович так високо підніс у своїх кращих творах, прийшло штучне «язичіє».

Цикл історичних поезій М. Устияновича з'явився в той час, коли поета все більше схиляли до москофільства, коли він поступово втрачав ідеали, що в'язали його з «Руською Трійцею».

Перший і чи не єдиний раз поет згадує про свої «історичні думи» в листі до Я. Головацького від 26 грудня 1858 року з проханням їх надрукувати. Просьбу М. Устияновича Я. Головацький, який на той час уже був москвофілом, залишив без відповіді. Поетова надія побачити свої історичні твори окремим виданням не здійснилась.

Іван Франко у некролозі написав про нього так : «Не послідню силу покрила буковинська земля... умер один із перших будителів нашого народного духу, друг Маркіяна, „Соловейко“, як звали його молодші товариші, умер, залетівши на старості літ на чуже поле, забажавши співати „по нотах“».

10. Микола Устиянович є батьком видатного художника, майстра академізму та класицизму — Корнила Устияновича, який також був поетом, письменником-публіцистом, та народовцем. Він малював і пейзажі, і портрети, і полотна інших жанрів. Також активно проявив себе в жанрі монументального живопису і розписі церков. Як поет він дебютував у 1861 році, написавши цілий ряд своїх творів так званим «язичієм», проте досить швидко він переходить на народну мову і він створює історичні поеми «Іскоростень», «Вадим», «Святослав Хоробрий» і драми — «Ярополк», «Олег Святославич, князь Овруцький». А у брошурі «М. Ф. Раевській и російській панславизмъ. Споминки зъ пережитого и передуманого» він фактично осмислив трансформацію своєї власної ідентичності і свою еволюцію від панславізму до українофільства.